

МІСЦЕ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СИСТЕМІ КРИТЕРІЇВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА

Байдукова І. М.

Методология проведения анализа финансового состояния предприятия освоена в Украине на достаточном уровне. Рассмотрено понятие инвестиционной политики, указаны критерии оценки ее эффективности и определено ее место в общей системе факторов, определяющих финансовое положение предприятия. Установлено, что разработка инвестиционной политики требует определенных затрат, обеспечения стабильности деятельности, возможности прогнозирования поведения государства, различных видов рынков, партнеров, конкурентов. Несовершенная инвестиционная политика может стать одним из факторов, провоцирующим ухудшение финансового положения предприятия. залогом успешного инвестирования является стабильность законодательной базы и «прозрачность» бюджетной, денежно-кредитной, валютной, налоговой политики.

Методологія проведення аналізу фінансового стану підприємства освоена в Україні на достатньому рівні. Розглянуто поняття інвестиційної політики, вказані критерії оцінки її ефективності і визначено її місце в загальній системі факторів, що визначають фінансовий стан підприємства. Встановлено, що розробка інвестиційної політики вимагає певних витрат, забезпечення стабільності діяльності, можливості прогнозування поведінки держави, різних видів ринків, партнерів, конкурентів. Недосконала інвестиційна політика може стати одним з факторів, що провокує погіршення фінансового становища підприємства. Запорукою успішного інвестування є стабільність законодавчої бази і «прозорість» бюджетної, грошово-кредитної, валютної, податкової політик.

It can be argued that the methodology for the analysis of financial condition of the company is developed in Ukraine at a sufficient level. The article discusses the concept of investment policies the criteria for assessing its effectiveness are set out and its place in the overall system of the factors determining the financial position of the company is defined. It is established that development of investment policy requires certain costs, stability of activity, the possibility of predicting the behavior of government, different types of markets, partners and competitors. Inadequate investment policy could become one of the factors that provoke worsening financial situation of the enterprise. The key to successful investing is a stable legal framework and «transparency» fiscal, monetary, foreign exchange, taxation policies.

Байдукова И. Н.

ассистент кафедры «Менеджмент» ДГМА

irrysja@mail.ru

УДК 658.012.32

Байдукова І. М.

МІСЦЕ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СИСТЕМІ КРИТЕРІЇВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА

Будь-який фахівець з економічною підготовкою може розрахувати повний набір фінансових показників, що характеризують підприємство по таких напрямках, як ліквідність, фінансова стійкість, прибутковість, рентабельність, оборотність. Проте часто розрахунок коефіцієнтів носить «статистичний» характер – в аналізі, що проводиться, відсутні результуючі висновки про головні причини погіршення стану організації і важелі його оптимізації, що рекомендуються.

Аналізу фінансового стану підприємства посвячено немало наукових трудів таких відомих економістів як Балабанов І. Т., Бандурка О. М., Бочаров В. В., Ковальов А. І., Сироткин В. Б. [1], Маховикова Г. А. [2], Бланк І. А. [3], Черваньов Д. М. [4]. Але серед факторів, що визначають показники фінансового стану, ніким з них не називалася якість інвестиційної діяльності підприємства. Можливо, це пов'язано з тим, що при проведенні аналізу не цілком чітко представляються взаємозв'язки і закономірності, що існують в економіці підприємства.

Мета статті – встановити, яке місце займає інвестиційна політика підприємства в загальній системі чинників, що визначають фінансовий стан підприємства, і сформулювати основні положення, що визначають ефективність інвестиційної політики.

Процес проведення фінансового аналізу, як і будь-який інший складний процес, повинен мати свою технологію – послідовність кроків, направлених на виявлення причин погіршення стану підприємства і важелів його оптимізації. Проблеми і скрута, що виникають у фінансовому стані організації, зрештою мають два основні прояви. Їх можна сформулювати так:

- низька ліквідність (дефіцит грошових коштів);
- недостатня віддача на вкладений в підприємство капітал (низька рентабельність).

Індикаторами низької ліквідності є незадовільні показники ліквідності, прострочена кредиторська заборгованість, наднормативні заборгованості перед бюджетом, персоналом і кредитуючими організаціями. Про недостатню віддачу на вкладений в підприємство капітал свідчать низькі показники рентабельності.

Можна виділити дві глобальні причини проблем і скрути, що виникають у фінансовому стані підприємства:

- відсутність потенційних можливостей зберігати прийнятний рівень фінансового стану (або низькі об'єми отриманого прибутку);
- нерациональне управління результатами діяльності (нерациональне управління фінансами) [1].

З'ясування того, яка з вказаних вище причин привела до погіршення фінансового стану підприємства, має принципове значення (рис. 1). Залежно від цього здійснюється вибір управлінських рішень, направлених на оптимізацію фінансового положення організації.

Можна виділити три основні складові, які відносяться до області управління результатами діяльності організації:

- а) управління оборотними коштами (оборотним капіталом) – для багатьох підприємств, що діють, причина фінансової скрути полягає саме в нерациональному управлінні оборотними коштами, тобто підходи, що склалися на підприємстві, в частині управління оборотними коштами не є адекватними економічним умовам, що змінилися.

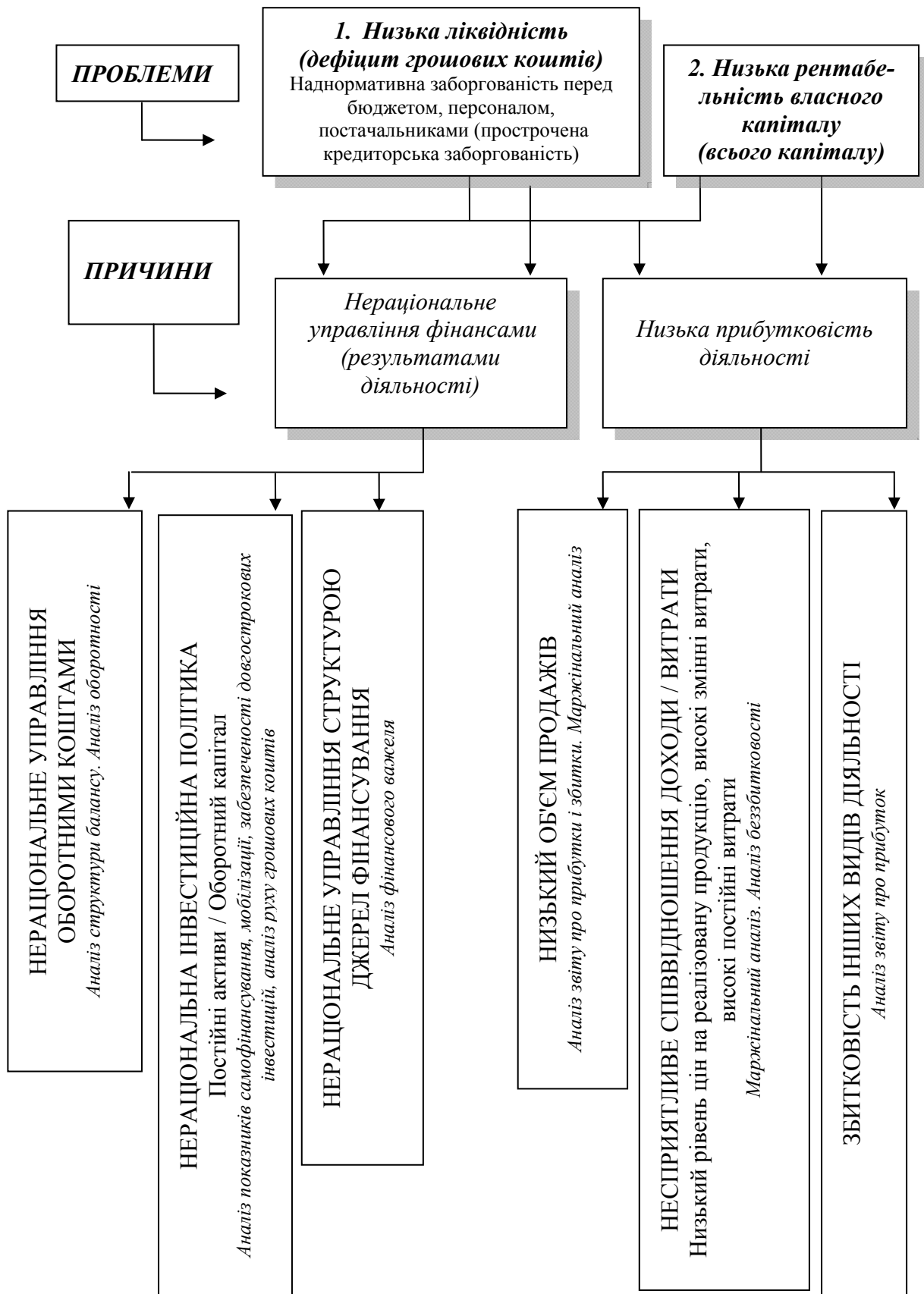

Рис. 1. Схема проведення аналізу фінансового стану підприємства

У це поняття об'єднані такі процеси, як матеріально-технічне постачання, збут, встановлення і контроль умов взаєморозрахунків підприємства з покупцями і постачальниками;

б) управління інвестиційною політикою – в даному випадку під інвестиційною політикою розуміється розподіл фінансових ресурсів (власних і позикових) по різних напрямках діяльності підприємства. Інвестиційна політика передбачає виділення пріоритетів і об'ємів фінансування основної, інвестиційної і інших видів діяльності організації. Для характеристики інвестиційної політики призначений розрахунок показників самофінансування і мобілізації, чистого оборотного капіталу, а також звіт про рух грошових коштів;

в) управління структурою джерел фінансування – оцінка впливу структури джерел фінансування (структури пасивів) на рентабельність власного капіталу – завдання, яке вирішується за допомогою аналізу фінансового важеля.

Потенційна можливість підприємства зберігати (досягати) прийнятний фінансовий стан визначається об'ємом отриманого прибутку. Основні складові, від яких залежить об'єм прибутку підприємства, – це ціни і об'єми реалізації продукції, рівень виробничих витрат і доходи від інших видів діяльності.

Отже, з вищесказаного виходить, що погіршення фінансового положення підприємства може бути викликано рядом чинників, у тому числі і нераціональною інвестиційною політикою. Інвестиційна політика підприємств, у свою чергу, визначається багатьма чинниками, але перш за все – їх довгостроковими цілями і поточними завданнями, фінансовими можливостями, ефективністю інвестиційних проектів, існуючим фінансово-інвестиційним ризиком, реальною тривалістю окупності капіталу, що вкладається, а також фінансово-економічною політикою держави, що здійснюється, та поведінкою основних і потенційних конкурентів. Багато підприємств матеріальної сфери виробництва часто повністю витрачають свої фінансово-економічні ресурси нераціональним інвестуванням засобів. Це приводить їх на грань банкрутства, повної зупинки виробничого процесу, по суті – припинення свого існування. Вихід з кризисного положення таких підприємств можливий лише у тому випадку, коли вони істотно підвищують свою ефективність, збільшують рівень прибутку і рентабельності за рахунок принципової зміни інвестиційної політики, а у багатьох випадках за умови появи стратегічного інвестора, в т.ч. і іноземного.

Основною формою інвестицій підприємств матеріальної сфери виробництва є реальні інвестиції у формі капітальних вкладень. В той же час доля фінансових інвестицій і вкладення засобів в придбання нематеріальних активів складають незначну величину в загальному об'ємі інвестицій виробничих підприємств.

Інвестиційна діяльність як єдність процесів вкладення фінансових, матеріальних і інтелектуальних ресурсів і здобуття потоку доходів в майбутньому може виникнути і ефективно здійснюватися на основі раціональної інвестиційної політики як самих підприємницьких структур, так і держави. Інвестиційна політика підприємств значною мірою визначається інвестиційною політикою держави, а саме:

- довгостроковими цілями і стратегічними програмами розвитку національної економіки;
- зв'язками національної економіки зі світовою господарською системою і тією роллю, яку грає країна в міжнародному розподілі праці;
- фінансовими можливостями країни, розмірами прибуткової частини бюджету, джерелами формування бюджетних ресурсів, грошово-кредитною і податковою політикою держави;
- попитом і пропозицією на інвестиційні ресурси по окремих галузях і регіонах;
- економічною і політичною стабільністю в країні, злагодженою роботою законодавчої і виконавчої влади [2].

Саме інвестиційна політика держави в першу чергу впливає на інвестиційну політику підприємств. Стабільність і привабливість інвестиційної політики держави є одним з наріжних каменів організації інвестиційної діяльності будь-якого підприємства. Що ж таке інвестиційна політика підприємства? У економічній літературі проблемі інвестицій приділялося і приділяється досить багато уваги, у тому числі розкриттю суті інвестиційної політики. Проте в більшості наукових робіт відсутні чіткі визначення поняття «інвестиційна політика підприємства». А тим часом точне визначення цього поняття є достатньо важливим як з теоретичних, так і з практичних позицій, оскільки дозволяє більш цілеспрямовано проводити наукові дослідження і здійснювати реальне управління інвестиційним процесом.

Зупинимося на визначенні, яке дає І. А. Бланк: «Інвестиційна політика є частиною загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у виборі і реалізації найбільш ефективних форм реальних і фінансових його інвестицій з метою забезпечення високих темпів його розвитку і розширення економічного потенціалу господарської діяльності» [3]. Дане визначення чітко виділяє основну мету інвестиційної політики підприємства – створення оптимальних умов для вкладення власних і позикових фінансових і інших ресурсів, що забезпечують зростання доходів на вкладений капітал, для розширення економічної діяльності підприємства, створення кращих умов для перемоги в конкурентній боротьбі.

Для досягнення основної мети підприємство в процесі реалізації інвестиційної політики вирішує наступні завдання:

- 1) вироблення стратегії і тактики економічної діяльності підприємства на короткостроковий і довгостроковий період;
- 2) пошук найбільш ефективних об'єктів для інвестування;
- 3) вибір оптимального варіанту інвестиційного проекту;
- 4) пошук і оцінка альтернативних джерел фінансових ресурсів для здійснення інвестиційного процесу;
- 5) досягнення максимального результату в процесі реалізації інвестиційної політики при мінімально можливому обсягу капіталу, тривалості його експлуатації і організаційних зусиль [4].

Вироблення інвестиційної політики є невід'ємною частиною загальної системи управління інвестиційним процесом. Така система має бути направлена на реалізацію кінцевої мети інвестування – максимізацію доходів і, в першу чергу, формування чистого прибутку підприємства. У економічній літературі пропонуються різні по суті і по кількості етапи інвестиційної політики. У загальному вигляді це є так (рис. 2).

По-перше, аналіз інвестиційної політики держави в цілому і по окремих регіонах. На цьому етапі формування інвестиційної політики підприємства вивчаються фінансово-правові, соціально-економічні і політичні умови інвестиційної діяльності в окремих галузях різних сфер виробництва, по регіонах і в цілому по країні. Виявляються найбільш сильні і слабкі сторони державної інвестиційної політики для діяльності конкретного підприємства.

По-друге, вибір конкретних напрямів інвестиційної діяльності підприємства і їх оцінка відносно розробленої економічної стратегії і тактики. Здійснюючи даний етап, підприємство визначає галузеву спрямованість своєї інвестиційної діяльності, основні форми інвестування відповідно до розробленої економічної стратегії і тактики.

По-третє, пошук і оцінка окремих об'єктів інвестування виходячи з вибраних напрямів інвестиційної діяльності підприємства. Даний етап інвестиційної політики передбачає пошук, відбір і оцінку окремих об'єктів реального або фінансового інвестування. Вибір того або іншого об'єкту залежить від економічної стратегії підприємства і її тактичного втілення.

По-четверте, забезпечення ліквідності і ефективності інвестицій. Цей етап передбачає визначення ліквідності і ефективності інвестицій. Всі об'єкти інвестування оцінюються за мірою ліквідності інвестицій. Перевагу слід віддавати тим об'єктам, які мають високу ліквідність і економічну ефективність.

Рис. 2. Етапи інвестиційної політики

По-п'яте, визначення необхідного об'єму інвестиційних ресурсів, пошук і оптимізація джерел їх формування. Формування необхідного об'єму інвестиційних ресурсів за рахунок різних джерел є важливою частиною інвестиційної політики підприємства. На цьому етапі обґрунтовується загальна потреба в інвестиційних ресурсах, необхідних для здійснення інвестиційної діяльності підприємства. В процесі формування інвестиційних ресурсів визначається оптимальна структура їх джерел.

По-шосте, управління інвестиційними ризиками, забезпечення їх мінімізації. В процесі реалізації даного етапу необхідно виявити види ризиків, які можуть виявитися і в процесі інвестиційної діяльності. На основі виявлених інвестиційних ризиків розробляється система заходів, яка дозволяє мінімізувати їх вплив на інвестиційний процес.

В-сьомих, забезпечення реалізації інвестиційних проектів. Інвестиційна політика підприємства, що розробляється, повинна зрештою привести до реалізації інвестиційного проекту. При цьому необхідно враховувати, що інвестиційні програми повинні реалізовуватися в максимально короткий термін, щоб забезпечити: вищі темпи економічного розвитку підприємства; прискорення формування чистого інвестиційного доходу у вигляді чистого прибутку і амортизаційних відрахувань; скорочення термінів використання власного і особливо позикового капіталу; зниження можливого інвестиційного ризику.

По восьме, припинення розробки інвестиційної програми через відсутність відповідних умов або можливостей. Даний етап інвестиційної політики може настати після будь-якого етапу, якщо виявляється, що виникає ситуація, що не дозволяє реалізувати інвестиційну програму.

В умовах сучасної української економіки інвестиційна політика підприємств піддається частим змінам через відсутність стабільної інвестиційної політики держави. Дрібні і навіть середні підприємства, як правило, не розробляють свою інвестиційну політику, що негативно позначається на їх економічному розвитку. Це пов'язано з тим, що розробка інвестиційної політики вимагає певних витрат, забезпечення стабільності діяльності, можливості прогнозування поведінки держави, різних видів ринків, партнерів, конкурентів. У нестабільній економіці підприємства абсолютну увагу приділяють поточній діяльності і, як правило, не заглядають далеко уперед, що не дозволяє сформувавши ефективну інвестиційну політику. Без стабілізації інвестиційної політики держави неможливо прогнозувати поліпшення інвестиційної діяльності на рівні окремих господарських суб'єктів, оскільки інвестувати свої або, тим більше, позикові ресурси підприємець може лише в умовах достатньої передбаченості грошово-кредитної, податкової, валютної і бюджетної політик, стабільності законодавчої бази.

ВИСНОВКИ

Інвестиційна політика розробляється з метою створити оптимальні умови для інвестування власних, позикових і прирівняних до них коштів. При цьому повинна дотримуватися гарантія зростання доходів на вкладені кошти - тільки так створюються умови для розширеного економічного розвитку та зміцнення конкурентоспроможних характеристик. Інвестиційна політика представляє собою невід'ємну частину загальної фінансової стратегії підприємства. Її суть полягає у виборі найбільш оптимальних та ефективних форм реального і фінансового інвестування, завдяки чому має рости господарський потенціал підприємства і досягатися більш високі темпи виробництва.

Якщо економіка країни нестабільна, то й окремі її господарські суб'єкти не здатні підтримувати стійкість, в тому числі й в інвестиційній політиці, зосереджуючи сили і увагу головним чином на поточній діяльності. Неможливість спрогнозувати майбутнє не дозволяє сформувавши правильно інвестиційну політику. Вона схильна до частих змін у зв'язку з тим, що відсутня стабільна державна інвестиційна політика. Запорукою успішного інвестування своїх і, тим більше, позикових коштів є стабільність законодавчої бази і «прозорість» бюджетної, грошово-кредитної, валютної, податкової політик.

Інвестиційну політику підприємства визначають довгострокові цілі, поточні завдання, фінансові можливості, рівень інвестиційних ризиків, ефективність впроваджуваних проектів, очікувані терміни окупності витрат, а також зовнішні фактори: поведінка конкуруючих фірм і загальна державна фінансово-економічна політика. Недосконала інвестиційна політика може стати одним з факторів, що провокує погіршення фінансового становища підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Сироткин В. Б. *Финансовый менеджмент фирмы : учебное пособие для вузов* / В. Б. Сироткин. – М. : Высшая школа, 2008. – 320 с.
2. Маховикова Г. А. *Инвестиционный процесс на предприятии : учебное пособие* / Г. А. Маховикова, В. Е. Кантор. – СПб : Питер, 2001. – 156 с.
3. Бланк И. А. *Финансовая стратегия предприятия : учебный курс* / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 2006. – 220 с.
4. Черваньов Д. М. *Менеджмент інвестиційної діяльності підприємств: навчальний посібник* / Д. М. Черваньов. – К. : Знання-Прес, 2003. – 622 с.

Стаття надійшла до редакції 10.11.2011 р.